

Ja, beeldsprakigheid zonder logica — Charivari zou geen geheugenstreepjes genoeg hebben — ontmoet ge telkens weer. De gezangen van Schortinghuis heeten

Vol Bijbelhoning, vol van kort(1) en geestelijk merg
Waar 's hemels liefing blijft met kort(1) en mond
(in 1) hangen. 7)

En Verschuur rijmt een verzuchting, om ware en valsche genade te onderscheiden:

1. Och! laat ik kennen 'ware goed
Van 't bitter en versuikert roet!
Te scheiden. 8)

„Burgerlijke naam christenen” heeten bij hem moeye dooden. De mensch is

een gansch bonte adler,
Die met zijn feugig zwadder,
Het alles heel verdorven heeft
Wat dat 'er in (1) hem leeft en ZWEEFT (1)

en hij hoopt maar

dat nooit een vuile addersprong
In 't hart of mond of wandel gong. 9)

Een zondaar, die niet tranen schreit, heet hij Smytegelt¹⁰⁾: een „drooge zondaar”, „vuilder van ziele by God als zoo een weenend schepseltje”. En zijn er moeilijkheden in het geestelijk leven, dan „zit daar een Klaauwe van den Duivel agter”.¹¹⁾

Zeet typeerend is voor deze tale Kanaäns ook zulk een uitbeelding van den omgang tusschen Christus en de ziel, die haar trekken ontleent aan het sexuele leven.

Och, mocht ik als zijn huid,
Ontvangen 't trouw besluit:
Zijn kusjes vermenigvuldig.

„zingt” Verschuur.¹²⁾ En Smytegelt komt telkens weer terug op God, die de ziel „eens alleen neemt en zeld wil ik u eens een blikje geven van mijn oneindige liefde? wil ik u eens een kus van mijn mond geven”. „En ziet eens hoe ze gestelt zyn als ze de kus van 's Heeren mond krygen”.¹³⁾ Het is hier niet de plaats om dieper op deze dingen in te gaan. Maar de bewijzen liggen voor de hand, dat men ook hier veel verder gaat dan het Hoogheid naar zijn toenmalige exegese. En trouwens, al bleef men zijn exegese getrouw, dan is het nog onrecht doen aan de Schrift, als zelfs de besten van dien tijd (ik denk b.v. aan Comrie) telkens in gewoon proza vervlakken wat alleen moet gelaten worden in zijn eigen poetische omlijsting. Uitdrukkingen als: „de liefde heeft gaarne den lieven en zaligen Jezus als een bundeltje Mirre tusschen de borsten” (Comrie Verz. v. Leerz., Utrecht, 1887) komen herhaaldelijk voor als gewone spreekwijzen (bl. 335, 338).

Daarbij komt als kenmerk voor deze kerkelijke taal nog de trek naar vergroving, naar ruw-platte uitbeelding van lomp realisme. Het lichaam van den mensch is maar een „maaden-sak”, „een deel lompen en voden van de wereld”; een onbekeerde heeft een hart, dat „naar de wereld jankende is” en verlangt niet veel meer dan een „huik vol brood”. En de zonde is „een handvol (1) vleeschelijk vermaak, en kittelingen van dat lichaam, welke eens een proooy van de wormen zijn zal en stof en stank zal worden”.¹⁴⁾

Ten slotte zijn er nog de dierbare verkleinwoorden: kenteekentje, gestaltje, „wat zegt gij nu, gekrookte rietjes?”, een hand(etje); „zoo er nog een bandetje is, ze scheuren dat in stukken” als Simson (1); een „aartje of dagje of stondeje”.¹⁵⁾

En dat de taal, die door menschen als deze volksleiders en door anderen (Van Giffen, J'Outre, Lodenstein, Eswijler) ingevoerd werd, al spoedig gemeengoed werd van het „ware volkje”, bewijst het boek van de dames Wolff en Deken: Sara Burgerhart. Daar vindt men uitspraken als deze:

„de consciëntie is de klapperman uit de harte-straat, die de menschen waarschuwt voor den brand van de Hel” (brief 112).

Dear vertelt Cornelia Slimplamp:

„onze jonge leeraar (dat lief mannetje) heeft mij verhaald, dat Gellert¹⁶⁾ nog al heel rechtinnigjes in de leer was, doch in de praktijk des te grooter ketter. Hij stelde zooveel in doen; in doen, zusje, hoor je dat wel? Dat was genoeg gezegd; wij verstaan de tale Kanaäns” (6).

En Suzanna Holland geeft deze canonische wijsheid over den Prediker en de Spreuken ten beste:

„dat Salomon al dat plichtmatige waarvan hij zooveel schreef, geschreven had in den tijd zijns

afvals; eenigjes en alleentjes om zijne heidensche wijven en bijwijven te behagen, die wel zin daarin hadden, in die blinkende zonden... maar die draf van goeie werken zijn ook al tot den voden van eigen gerechtigheid” (7).

De beeldspraak is er ook: geschenken heeten herhaaldelijk „zegeningen van de linkerhand” (Mig¹⁷⁾ (33). Broeder Benjamin vindt het beter voor Suzanna Holland, dat ze zich bezwaard voelt om haar zonden, dan dat ze „een Arminiaansch slijk grondje” heeft (33).

En wie zich een voorstelling vormen wil van de manier, waarop in een kort bestek zooveel van deze termen opgestapeld zijn, dat de niet ingewijde niet geen mogelijkheid er wijt uit kan worden, die leze de volgende passage uit brief 133:

Ik zal u eens verhalen, wat mij den eersten keer daar al tegenstond. Dit: eene alleroneer, bedigste wijs van spreken over God en goddelijke zaken. Mijn hart rilde, als ik hoorde, jouw woord, jouw volk, jouw zoon. Als ik hoorde van vaderijde... Als ik hoorde, dat men tegen bekommerde zielen zei: Hoe sta je zoo betentend, jonge ziel; jou borg heit voor jou voldaan; eisch de genade; jij moet die hebben; jij hebt er recht op; daar is alles voor jou betaald. — Ik zwijge van alle lage en schandelijke zinspelingen op het werk des Geestes, zooals: Werkheiligen vergeleek men bij galeboeven, die tegen wind en tij opvoelden; men noemde die gemoedelijke Christenen, barelijke duivels, die loon voor werk vorderden, en die, zoo God hun het loon opziede, hem den dienst opzieden. Men sprak van Pelagiaans accordeeren, al was 't dan ook maar tegen vijf ten honderd. En dan was er een geraas, een getier en geklop op den Bijbel, en de oefenzuster riep: riemen binnen! laat het bootje op Gods genade drijven, geef handen en voeten los. Hallelu, zondaar! Ben je al gearresteerd, booswicht? Wil je den duivel eens een poets bakken? Leg den sleutel op de kist. Geef je heele zedelijke boeltje aan de desolate kamer. Word een geestelijke Dunslop.

Of ook uit brief 127 het volgende:

Maar de Heere liet zijn schepseltje niet los; en toen schreef zij mij een briefje van berouw, in zulk een gezaliden stijl. Stijntje! zij kermde daarin, dat zij nu twee dagen en drie uren in 's Duivels macht geweest was. O, 't was een zoo dierbaar briefje! En toen was het, dat zij tegen den Hypocriet zei: kom laten wij een graf graven, ende Sanneke daarin werpen; want zij liet mij belet vragen; zij had zalving voor haar verbrjzeld herie noodig, en broeder zoon dan, nu des Heeren ijver hem vervulde, eens recht ziel-naderend en gemoedelijk oefenen. Wat stelde ik mij een gezegend dagje voor! ja, Stijntje, ik liet het gemeste kalfe slachten, en de zegeningen der linkerhand werden niet gespaard. Och, ik ben toch altoos zoo een knipertje op het genadenwege, en was zeer gesticht. Benjamin was eerst een rechte Bonnerges, en toen een zone der vertroosting; en Slimplamp was geheel in een afgezaktent staat, doch daarna geheel heilige vreugde, zoo zei dat ezeltje.

Meent men hier met overdrijving te doen te hebben, dan is misschien daar eenige reden voor: maar toch dient men rekening te houden met wat Prof. Dr L. Knappert schrijft, wanneer hij zegt, dat wij „voor onze kennis van de ellendige en terugstootende tale Kanaäns der nagemakte vromen bij niemand zoo goed ter schole gaan” als bij de schrijfters van bovengenoemd boek en dat „haar kunst haar voor de karikatuur heeft bewaard”. Trouwens, de schrijfters kenden haar tijd. In hetzelfde werk vinden we telkens ook zinspelingen op en verwijzingen naar boeken en geschriften van dien tijd, die ook reeds in de titels de tale Kanaäns spreken; men denke aan Solcoffers „Reukwerk der Heiligen of nieuwe geopenede schatkamer der gebeden”; aan J. Aren's „Het vernieuwde Paradijshofje vol allerhande stichtelijke gebeden”; aan titels als het „Geestelijk Bloemhofje” en „Vroome Loterij” (Tersteeg). Ze zijn met honderden te vermeerderen.

* * *

Men zal zich afvragen, wat wij in onzen tijd met deze tale Kanaäns te maken hebben.

Ik geloof, dat we er zeer veel mee te doen hebben. Niet alleen omdat de nawerking ervan nog in onze kringen is te vinden, maar ook omdat nog steeds een groot deel van wie zich Gereformeerd noemen eigenlijk in deze taal iets terug vindt van de „zielszalige troetelingen”, die het ware volk alleen keuren en kennen kan. Ik bedoel de menschen, wier richting zich als de „Oud-Gereformeerde” aandient.

Ook in deze kringen vinden we de eigenaardigheid van een taal, die alleen voor ingewijden is. Soms is het dan ook uiterst moeilijk de betekenis van een bepaalden term te begrijpen, als men niet een ingewijde is; of b.v. het praedicant „gansch ontbloot” op een „wereldling” dan wel op een „doorgeleid” christen slaat, wie zal het uitmaken, als hij niet van jongsaf „ingeleid” is in de taal van het echte „volkje”, dat bij de „gansch ontblooten” in de eigengerechtigheid het verboden kleed ziet? En zoo zou men kunnen voortgaan: men moet komen gearresteerd te worden; boezemzonden heeten „koningszonden”, die

ons „laagjes” houden; geestelijk leven, dat niet diep genoeg gaat is „stukwerk”.

Waarlijk, daar is in deze kringen een getrouw terugkeeren naar het oude. Veel voorbeelden geef ik niet. Van twee Oud-Gereformeerden¹⁸⁾ gaf de Perschouw van dit blad onlangs reeds enkele voorbeelden. Thans noem ik van hen nog enkele staaltjes en ook nog van een derde.¹⁹⁾

Bij allen is er, om te beginnen, weer de beeldspraak, die het geestelijk leven al onbegrijpelijker maakt:

„Wat al bakens staan ons opgericht in de geestelijke zeevaart, zelfs van de uitmuntendste kinderen Gods, ten bewijze dat zij alle zaden van zonde en ketterijen bij zich dragen als buskruit, niet om daarop te zondigen, evenmin als de scheepelingen om er op te zeilen, maar om anderen te waarschuwen, om niet met het vuur der aansteking in aanraking te komen.”

En zoo gaat het voort. „Opdringen dat de zondaar zich zal bekeeren” is: „het net aan de linkerzijde werpen in de doode (1) zee”. De bruidsgem moet komen huppelen en springen over al die bergen en heuvelen van strijd, vrees, ongelooft. Heerlijk is het, Jezus eens te mogen „aanschouwen door de traliën van het woord”. Er zijn „opgeblazen christenen”, die „met hun verzekering naar de hooge bergen zijn geklommen en hante legering hebben verlaten” (Jer. 50:6), en deze opgeblazen „gaan op den weg van Sichem aan het moorden van des Heeren tederlevend en bekommerd volk”.²⁰⁾ „Als er een mensch in de buurt sterft, komt het al eens bij u aan boord”. „Gods volk is doorgaans sterk in haar zelve en dat is een verraderlijken grond, want niet zoodra komen ze in de posten, of hun geloof bezwijkt”.

De verborgen omgang met God is „een goede conversatie met God” (evenals bij Schortinghuis). „Als Gods kindertjes door den verrekijker des geloofs eens zien mogen, dan zijn de zaken in orde”.²¹⁾ Nietwaar, dat is ook een beeldenrijkdom, die Kanaänietisch heet, doch het heelemaal niet is, omdat hij den Bijbel vreemd is.

Hier ook is het weer, dat ge de verkleinwoorden aantreft: het hofje van Gethsemane, een leerjongetje van den Verbonds-Jehova, een drukje in onze ziel, Gods kindertjes, een druppeltje van het zalig Evangelium, geen lidje zal (in den hemel) onvolmaakt zijn,²²⁾ een levendig kindje, in Sion geboren.²³⁾

Hier is het, dat ge de vaste termen weer vindt: „slijk aan de heilige godsvingers, verslag doen, aan- en voortgang, zoen en zoutverbond, Gods eeuwige schoot- en wonderzoon; geestelijke meet- en scheikunde van ware en ingebeefde genade”. Hier treft ge de vreemde woorden aan, bij de enden zoo graag gebruikelijk; hier ook, evenals bij de oude mysticiënen de opzet in het gebruik der tale Kanaäns, waarbij men maling heeft aan de „Filozofische wijsheid van onzen tijd en de Diotrefessen, die de eerste willen zijn”.²⁴⁾ Hier de bekende versubstantieering van woorden, die geen substantieven zijn: „een misschien of hoop”; een „made en zondig niet”.

Hier zelfs een zoo vasthangen, aan het oude, dat men ook aan de benaming „wijf of vrouw” verschil in betekenis toekent: „wijf” beteekent „in de waarheid” vele malen een aanduiding van den ondergeschikten, afhankelijkten staat der vrouw, en „vrouw” heet deze, als „versierd en gezegend met vele gunstbewijzen”.²⁵⁾ Hier wordt zelfs een voorrede besloten met Sela²⁶⁾; terwijl toch niet de bedoeling zal geweest zijn het lijvige stuk „op muziek te zetten”.

Sela! „Zoo staat er”, zei Multatuli. „Het einde van elke preek” (van Zaalberg) is „Kanaänietisch”, merkte hij op. Hier is alles „tale Kanaäns”, tot de voorrede toe. Gelukkig, dat Multatuli het christendom niet zoo beluisterd heeft. Hij heeft al genoeg gesmaald op „den toon, den galm, het dialect van Kanaän”.

Wij doen dat niet. Wel wijzen we op die dingen om te vragen of ze ons wat te leeren hebben. Maar eerst zeggen we, als Multatuli — de lezer wel voorop —: „Zoo staat er... oef! ik vraag verlost tot ademhalen”.²⁷⁾

¹⁷⁾ Ds v. d. Heyden te Vlaardingen en A. Janse te Tholen.
¹⁸⁾ E. Fransen, De Kostelijke Bruidschap, 3e druk. Utrecht.
¹⁹⁾ a.w. bl. 4, 14, 15.
²⁰⁾ A. Janse (Tholen), Het 3e 3-tal leerredenen, yersake, bl. 12, 14, 16, 23.
²¹⁾ a.w. bl. 13, 14, 16, 23, 64, 57.
²²⁾ Fransen, bl. 14.
²³⁾ Fransen, VI.
²⁴⁾ a.w. bl. 107. Toch heet (bl. 22) de bruid het wijf des Lams.
²⁵⁾ Multatuli, verz. werken, 1907, IV, 159.

K. SCHILDER

UIT DE SCHRIFT.

Veertig dagen lang.

Aan welke Hij ook, nadat Hij geleden had, Zich-zelve levend veruond heeft, met vele gewijde kneteken, veertig dagen lang.

Handel. I: 3a.

Christus heeft de Zijnen lief.
Hij heeft ze lief „tot den einde”.
Doch dat einde is niet Zijn tijden en sterven,

⁷⁾ A. J. Dorris, in zijn lofied op Schortinghuis' Innig Christendom.

⁸⁾ Zelfs onderzoek, bl. 52.

⁹⁾ a.w. bl. 36, 24, 25.

¹⁰⁾ a.w. bl. 449.

¹¹⁾ a.w. bl. 157.

¹²⁾ a.w. bl. 96.

¹³⁾ Smytegelt, a.w. bl. 155, 159.

¹⁴⁾ Verschuur, a.w. bl. 49, 50.

¹⁵⁾ Smytegelt, a.w. passim.

¹⁶⁾ schrijver en dichter van geestelijke liederen.

en Zijn offer aan en over der ver kudde.

Van Jezus kunnen

De w voor He

Hij ke heid en

aan V des V

Hij op. Hij

Hij blij veertig

Hij Zie wachtte

eerste Jezus

En e Want

ken, Z Hem be

zelf, w volbrac

Hij On van he

om eel In d

Zijn op Zijn

heel Zi Zij b

gestaar gadesla

als oog gelie k

heid: „ gezien

schouw van he

(1 Joh. Hieri

De l En c

Chri geren

Eige Drie

ken, e wat m

kostelij van G

doende geren

verdien richt

hen in traaghe

Zeko Zij

Eve we do

Doel naar c

en ve rechtig

tig da spreek

rijk G niet ic

en on over

en wa oog of

verlos in der

Hiel Zoo

Hij ligen

nu de Ve

Eige Ve

den b Ve

Ve Ve

heid period

het g De

en Zijn liefde openbaart zich niet alleen in Zijn offer aan het kruis, maar zij reikt over Golgotha en over Zijn graf, en brengt ook na de donkerheid der vernedering haar offer voor de schapen Zijner kudde.

Van dat offer spreekt het „veertig dagen lang”. Jezus had terstond na Zijn opstanding ten hemel kunnen varen.

De weg tot den troon stond, nu Hij overwon, voor Hem open.

Hij kon, krachtens Zijn volbrachte gehoorzaamheid aan op grond van Zijn volkomen voldoening aan het recht Gods, plaats nemen in den troon des Vaders, en de kroon der eere ontvangen, doch Hij stijgt niet op Zijn verrijzenisdag ten hemel op. Hij gaat niet uit het graf naar het Vaderhuis. Hij blijft nog op de aarde. Hij vertoeft er zelfs veertig dagen, en veertig dagen lang ontzegt Hij Zichzelf vrijwillig de heerlijkheid, die op Hem wachtte, en welke Hij kon binnengaan van het eerste oogenblik Zijner verhooging af.

Jezus brengt dus een offer.

En een offer der schoonste liefde.

Want Hij stelt, als ik me zoo mag uitdrukken, Zijn triomftocht in de glorie, welke voor Hem bereid was, veertig dagen uit, niet voor Zichzelf, want Zijn Middelaarswerk in engeren zin was volbracht, doch voor Zijn jongeren. Om hen blijft Hij. Om hen onthoudt Hij Zich zoo lang de weelde van het heengaan tot den Vader, en Hij doet dit om een drievoudige reden.

In de eerste plaats om de waarachtigheid van Zijn opstanding te bewijzen.

Zijn jongeren moesten aanschouwers zijn van heel Zijn werk.

Zij hadden Zijn lijden gezien, en op Zijn graf gestaard, en nu moesten zij ook Zijn heerlijkheid gadeslaan, opdat zij straks de wereld konden ingaan als ooggetuigen van Zijn overwinning, en het evangelie konden brengen met den jubel der zekerheid: „hetgeen wij gehoord hebben, hetgeen wij gezien hebben met onze oogen, hetgeen wij aanschouwd hebben, en onze handen getast hebben, van het Woord des levens, dat verkondigen wij u” (1 Joh. 1:1, 3).

Hierin is reeds Christus' liefde.

De liefde, die waakt over der discipelen werk.

En die liefde blijft in meer.

Christus blijft ook veertig dagen om Zijn jongeren te onderrichten.

Eigenlijk had Hij dit niet behoeven te doen.

Drie jaren lang had Hij immers tot hen gesproken, en al Zijn woorden had Hij voleindigd, en wat moest Hij nog meer zeggen? Was zulk een kostelijk onderwijs, dat dagelijks de verborgenheden van Gods koninkrijk voor hen opende, niet voldoende? Kon aan die zoo rijk bevoorrechte jongeren nog iets nieuws geopenbaard worden, en verdienden zij niet, indien ze na zooveel onderricht den Heiland nog niet verstonden, dat Hij hen in hun onwetendheid en den schemer hunner traagheid had laten ronddolen?

Zeker, dat verdienden zij.

Zij verdienden nog veel zwaarder straf.

Evenals zij en ik veel minder ontvangen, dan we door onze zonde waard zijn.

Doch onze God is genadig, en doet ons niet naar onze zonden, en onze Heiland is barmhartig, en vergeeft Zijn discipelen niet naar hun ongerechtigheden, en... Zijn liefde is zoo groot. Veertig dagen lang blijft Hij nog. Veertig dagen lang spreekt Hij tot hen van de dingen, die het koninkrijk Gods aangaan. Veertig dagen lang, zij het dan niet iederen dag, licht Hij hen in over hun taak, en onderwijst Hij hen over Zijn lijden en sterven, over Zijn opstanding en heengaan tot den Vader, en wanneer Hij straks van hen gaat, is der jongeren oog opengegaan voor de verborgenheden van Gods verlossingen, en Zijn voor hun oog de schatten in den Heiland ontsloten.

Hierin schittert Jezus' liefde.

Zoo bereidt Hij de Zijnen vóór voor hun taak. Hij maakt ze Zelf klaar, straks door den Heiligen Geest, Die hen in alle waarheid leidt, en nu door eigen onderricht.

Veertig dagen lang.

Eigenaardig toch.

Veertig dagen en nachten vertoeft Mozes op den berg der wetgeving.

Veertig jaren zwerft Israël in de woestijn.

Veertig dagen is Elia in de wildernis.

Veertig dagen verkeert Jezus in de eenzaamheid eer Satan komt, en telkens is die tijd een periode van voorbereiding, en zoo spreekt ook hier het getal veertig van voorbereiding....

De discipelen worden voorbereid.

Door hun Meester.

Die zichzelf om hunnentwil de hemelsche heerlijkheid ontzegt.

Hierin is Zijn liefde zoo groot.

Nog een straal van die liefde moogt ge opvangen.

Christus blijft ook veertig dagen, omdat Hij met Zijn jongeren nog iets in orde heeft te maken. Hij had ze immers voor 't laatst gezien, toen

ze uit Gethsémané vluchtten, en Hem alleen lieten, en toen Petrus uit Kajafas' binnenhof trachtte weg te sluipen, en... neen, de verhouding tusschen de jongeren en den Meester, en vooral tusschen Simon en Jezus was niet recht. Zij hadden zooveel goed te maken. De harmonie was verstoord, en ach, de Heiland was gestorven, zonder dat zij gelegenheid hadden gehad Hem vergeving te vragen, en Hem te smeecken hen weer in liefde aan te nemen. En gesteld nu eens, dat Christus terstond uit het ontsloten graf ten hemel was gevaren, welk een droefheid zou dan de ziel der jongeren vermeerderd, en wat een zelfverwijt zou hun ontrouwe harten gepijnigd hebben!

Zeker, dat hadden ze verdiend.

Evenals wij zooveel straf verdienen.

Maar onze Middelaar is genadig.

Hij heeft de Zijnen lief tot den einde.

Hij gaat niet terstond tot den Vader.

Hij heeft eerst de bruk.

Hij scheidt pas, als alles in orde is, en daarom toeft Hij veertig dagen, en die dagen zijn blijde liefdedagen. De Magdaleensche troost Hij. Petrus zoekt Hij op. Aan de jongeren openbaart Hij Zich. Thomas mag Zijn teekenen zien. Aan allen verschijnt Hij, en als Hij straks opvaart tot den hemel, is het vrede in de harten der discipelen.

Door Christus, Die hen liefheeft.

Jezus heeft de Zijnen lief.

Niet alleen als de Man van smarten.

Ook als de verheerlijkte Middelaar.

Dat zeggen u de veertig dagen.

En daarom moogt gij, die door genade aan Zijn discipelschap deel hebt, tot Zijn liefde steeds de toevlucht nemen, en gelooven, dat Hij, uw Koning, Die aan 's Vaders rechterhand troont, ook uw Priester is, Die u blijft liefhebben tot den einde.

K. D.

KERKELIJK LEVEN.

Twee klippen.

III.

In deze artikelen zal gehandeld worden over het Kerkisme en het kerkelijk Indifferentisme.

Eerst over het Kerkisme.

In verschillende vormen komt dit voor.

Vooreerst, wanneer iemand beweert, dat buiten zijn kerk geen zaligheid is.

Vervolgens, wanneer hij het kerkelijk instituut, waartoe hij behoort, als de alleen ware kerk beschouwt en alle andere valsche noemt.

Nu komen we tot den derden vorm.

En die doet zich voor, zoodra iemand van zijn kerkelijk instituut pretendeert: het is de zuivere kerk.

We wezen er met een enkel woord reeds op, hoe sommigen de onderscheiding van ware en valsche kerk willen vervangen door die van minder of meer zuivere kerk.

Men gaat er dan eigenlijk van uit, dat de valsche kerk niet bestaat, niet bestaan heeft en ook niet bestaan zal.

Heel de idee van de valsche kerk wenschen zij los te laten.

Zij kennen alleen maar kerken, die een mindere of meerdere mate van zuiverheid bezitten.

Daartegen nu werd door ons in een vorig artikel gewaarschuwd.

Bij de kwestie of we te doen hebben met een meer of minder zuivere kerk, moeten de valsche kerken dadelijk worden uitgeschakeld.

Die komen daarbij niet eens in aanmerking.

Deze onderscheiding kan alleen worden toegepast op die kerken, welke wij als ware kerken eerbiedigen en op die, welke door ons werden aangeduid als gemengde ware en valsche kerken en dan alleen in zover ze nog als ware kerken mogen worden aangemerkt.

Wat valsch is, is niet tot op zekere hoogte nog zuiver.

Valsch goud is namaak-goud en kan den toets van zuiverheid in geen enkel opzicht doorstaan.

Een pseudo- of valsche evangelie mist alles, wat het tot evangelie maken kan n.l. de canoniciteit.

Alzoo hebben we hier de valsche kerken en het valsche in de gemengde kerken zonder meer ter zijde te leggen.

Wat nu over de zuiverheid van een kerk als instituut beslist is de belijdenis en de kerkinrichting.

Daarbij weegt weer het eerste zwaarder dan het laatste.

Een kerk met een hoog gehalte van zuiverheid in de belijdenis, maar met groote gebreken in den kerkvorm, wint het in zuiverheid van een ander, in wier belijdenis grove dwaling is ingeslopen, maar die in de kerkinrichting meer de instelling van Christus eerbiedigt.

De presbyteriale kerkregering b.v. stempelt een kerk niet op eens tot een meer zuivere.

Pij de zuiverheid dient daarom allereerst onderzoek gedaan naar de dwalingen, welke een kerk zijn binnengeslopen.

En dit dient er onmiddellijk aan toegevoegd, dat het hierbij niet alleen aankomt op de leer der kerkleden, maar evenzeer op den wandel.

Een kerk, die stordigen levenswandel harer gemeentelieden toelaat, dwaalt in haar praktische opvatting van de tucht.

Als wij dan ook hier over belijdenis spreken, sluiten we daarbij het christelijk beloven in.

Beide mogen niet van elkander gescheiden, anders is de belijdenis geen belijdenis meer, maar een opgeplakt etiket.

Dit vooropgesteld mag een kerk niet tevreden zijn, zoo zij een ware kerk kan heeten, maar zij moet rusteloos alle dwaling zoeken uit te bannen en naar een hooger graad van zuiverheid streven.

Zoodra een kerk dit niet doet, draagt zij haar veroordeeling in zich.

Maar verval is zeker.

Zij zal dieper en dieper in de dwaling wegzinken.

Totdat Christus eindelijk den kandelaar van zijn plaats weert.

Een classificatie der kerken naar haar zuiverheid zou hier geen zin hebben.

Wij hebben het met onze eigen kerk te doen.

En van die kerk gelooven wij, dat zij is de meest zuivere.

Dat is geen hoogmoed.

Dat is geen kerkisme.

Dat is erkenning van Gods genade.

Dat is een roemen van Christus' zorg, dat Hij zoo aan onze kerk heeft gearbeid.

Wij hebben ons tot die mate van zuiverheid niet opgewerkt.

Hij heeft er ons toe opgevoerd.

Wij mogen ook van die aanspraak de meest zuivere kerk te zijn niets laten vallen.

Indien wij toch een kerk wisten aan te wijzen, die meer zuiver was, zouden wij niet in gebreke mogen blijven, dat ook openlijk te doen.

Wij zouden met verootmoediging voor Gods aangezicht in Christus' kracht al het mogelijke moeten beproeven om de onzuiverheid van eigen kerk, die op deze wijze openbaar is geworden, uit te zuiveren, die andere in zuiverheid te evenaren, ja te pogen haar daarin voorbij te streven. En indien ons dat niet gelukte, indien de eigen kerk daarnaar niet luisteren wilde, indien zij ons zelfs belette om in gehoorzaamheid aan het meerdere licht op het Woord Gods ons geschonken te leven, zouden wij er niet voor mogen terugdeinzen gemeenschap met de meer zuivere kerk te zoeken.

Waar wij nu uit hartelijke overtuiging tot onze kerk behooren, waar we geen enkele weten aan te wijzen, die in zuiverheid boven haar uitgaat of met haar gelijk staat, daar hebben wij ook niet te schromen haar te houden voor de meest zuivere kerk.

Kerkistisch wordt gij echter, wanneer gij vergeet het relatieve, dat in de uitdrukking „meest zuivere kerk” ligt opgesloten.

Kerkistisch wordt gij, zoodra gij meent het in uw kerk tot volstrekte zuiverheid te hebben gebracht.

Kerkistisch wordt gij, wanneer gij zegt: wij zijn de zuivere kerk.

Van zulk kerkisme is het Gereformeerde beginsel op zichzelf volkomen vrij.

Onze vaders hebben Gereformeerd altijd zoo opgevat, dat de reformatie onzer kerken niet was afgeloopen, maar steeds voortgang moet hebben.

Volmaakt zuiver wordt een kerk als instituut nooit.

Want zoodra haar leden het volmaakte verkreege hebben, behooren ze niet meer tot een kerkelijk instituut.

In den hemel en in de voleinding zal alle kerkelijk instituut zijn opgeheven.

En toch, al snijdt het Gereformeerde beginsel verkeerde voorstelling hieromtrent af, doen dit ook Gereformeerde belijders?

Helaas neen!

Door meer dan een werd zelfs in publieken geschrifte onze kerk de zuivere, in plaats van de meest zuivere genoemd.

Voor al als men met leden van andere kerken in aanraking kwam, liet men zich deze gedachte maar al te dikwijls ontglippen.

Men dacht daardoor sterk te staan.

Maar men verzwakte zijn positie.

Men stootte door dit hooghartige en onware standpunt af.

Men lokte daardoor allerlei aanmerkingen op eigen kerk uit.

Men wekte den schijn van zelfingenomenheid.

Hoeveel vaster zou men staan, indien men het op den voorgrond stelde: wij zijn er als kerk ook nog niet. Maar hierin en daarin zijn wij door 's Heeren leiding toch tot meerdere zuiverheid geraakt dan gij. En het is ons innigst streven om daarin voort te varen.

Laten wij tegenover anderen gerust bekennen, dat onze kerk nog veel gebreken heeft. Dat onze kerkleden zich niet allemaal als lieve christenen doen kennen. Dat ook wijzelf in het geloof niet zijn, die wij moesten zijn.

Daarvoor behoeft ge nog de misstanden in eigen kerk niet op de straten van Askalon uit te roepen. Evenmin als gij de gebreken van uzelf in een boek zult publiceeren, maar er liever in de eenzaam-